

למלא את הארץ בגויים, הוא מסר את אדמות הארץ לאריסים גויים והיהודים היו לעבדים. מצב רוחו של העם היה מדוכדך. ואז עלה הלל לארץ ישראל. הלל לא איים על הורדוס בהתערבות מדינית, על כן איפשר לו לעשות פעולות שבנו את העם מחדש ורוממו את רוחו. אכן, הקב"ה רפא את המכה בישועה.

רבי עקיבא חי אף הוא מאה ועשרים שנה, מחצית משנותיו לפני חורבן הבית ומחצית לאחריו. רבי עקיבא היה מן הדמויות העיקריות שעצבו את בניין עם ישראל בתקופת יבנה. היה שם גם רבי יהושע בן חנניה, אך הוא הזדקן ולא יכול היה להשפיע, והיה שם גם רבי אליעזר שנאלץ לעזוב את יבנה בגלל מחלוקת. חסד עשה הקב"ה בהכינו את התרופה למכה, שהרי רבי עקיבא היה זה שבנה את יבנה והנהיג את עולם התורה מחדש לאחר החורבן, שם נכתבה התורה ויצאה לעם ישראל.

עוד ידו נטויה - בחורבן הבית

חורבן בית המקדש היה מאורע קשה במיוחד לעם ישראל. חורבן הבית השני היה אירוע קשה אף יותר מחורבן הבית הראשון, שהרי לפני חורבן הבית הראשון הבטיחו הנביאים כי לאחר שבעים שנה ישובו ישראל מגלות בבל ויבנו מחדש את בית המקדש השני בירושלים. אבל לאחר חורבן הבית השני לא היה הבטחה שיבנה אחרי שנים קצובות, רק נשארה התקווה כי במהרה יבנה, היום "אם בקולו תשמעון", היום, אם ישובו ישראל בתשובה שלמה ויהיו זכאים. זה היה לפיד התקווה שהאיר את חשכת הגלות הארוכה במשך כל השנים שלאחר החורבן. אולם היה משהו טוב בחורבן, היתה תועלת בשרפת בית המקדש.

כאשר רבן יוחנן הגיע אל אספסינוס וביקש ממנו את ירושלים, אמר לו אספסינוס כי אמנם ירושלים היא כד של דבש, וחבל לנפץ אותו. חבל להחריב את העיר המיוחדת הזו. אולם ישנו נחש המקיף את הכד. ישנן קבוצות שונות בעם שאינן נשמעות אל החכמים, ועל

כן יש לנפץ את הכד וכך להרוג את הנחש. יש להרוס את העיר ובכך להשתלט על המורדים. כך אמר אספסינוס הגוי. רבן יוחנן בן זכאי לא ענה לו. (אמנם ישנו מאמר חז"ל המבקר שתיקתו זו). היתה זו אמת שהובנה על ידי הגוי. נחש היה מקיף את העם היהודי, הנחש היה קבוצות שלא נשמעו לחכמים; **צדוקים**, הורדוסים ובריונים. לאותן קבוצות שלא נשמעו לחכמים היו קשרים עם הרומאים, ועל כן היתה להם השפעה על ניהול העיר. ירושלים נשלטה על ידי אותם פושעי העם ומהרסיו. **הצדוקים** היו קבוצה סגורה של עשירים ומדינאים, וניהלו את העיר כרצונם. אף לא חכם אחד יכול היה להתערב במעשיהם. משפחת הורדוס היתה זו ששלטה על בית המקדש. ולמרות שהיו נחשבים כיהודים, היו קרובים מכל הבחינות לעם הרומאי ולדרכיו. בלעדיהם לא נעשה מאומה, החכמים אף לא יכלו לשלוח שתדלנים אל רומא ללא ידיעתם. והיו באותה תקופה גם "הבריונים" - אותה קבוצת אנשים פרועים ונואשים, אשר היו מוכנים להילחם עד מוות, ללא מחשבה על כדאיות המלחמה ועל תוצאותיה. היו קבוצות נוספות שהיו גורם מתסיס ומפריע בעם. היו החיצוניים שהחלו לסתור את פירושיהם של החכמים לתורה, והיתה קבוצה מתפתחת של נוצרים. לא היתה כל דרך לסלק את הגורמים ההרסניים הללו מהעם. החכמים שהיו המנהיגים האמיתיים של העם, לא יכלו לעמוד נגד קבוצות העשירים ובעלי הכוח, אשר שיחדו את הרומאים בסכומים אסטרונומיים על מנת שיהיו לצדם. הבין רבן יוחנן כי אין ברירה, ובכדי להרוג את הנחש, יש לנפץ את הכד היקר והאהוב.

ואז אכן קרה הנס. חורבן בית המקדש הותיר את ירושלים חרבה ושוממה. **הצדוקים** וההורדוסים נהרו לרומא, ושם אבדו בין הגויים שמלאו אותה. הבריונים נהרגו על ידי הרומאים. וגם במקומות אחרים בארץ, כמו מצדה, בהם נלחמו עד הרגע האחרון, נהרגו לבסוף כולם בידי החיילים הרומאים. המנהיגים האמיתיים של

העם, החכמים, הם שנשארו לשמור על שלימות העם. הם שהמשיכו להנהיגו בזמנים הקשים ביותר. שוב חזר שלטון העם אל מנהיגיו הטבעיים. כדי להעריך את השינוי המבורך יש להתבונן במה שהיה קודם לכן, ולהבין את גודל השינוי.

עד תקופת החורבן היו מלכים, המלכים שסרו מן הדרך והרגו נביאים וחכמים. היו מתיוונים, חשמונאים ובריונים שהרסו את יסודות העם ורדפו את מנהיגיו האמיתיים. המתיוונים החזיקו את השלטון על העם במשך כשלושים שנה. בניו של טוביה, המוכסים שהיו קרוביו של הכהן הגדול שלטו אף הם במשך כשלושים שנה. כל אותן שנים נרדפו החכמים... גם החשמונאים הפכו להיות לצדוקים ורדפו את חכמי ישראל, והרבה מהם הרגו בחרב. כאשר שלט ינאי המלך, שהיה מצאצאי משפחת החשמונאים, הרג את החכמים בשנות מלכותו האחרונות. אפילו יוחנן הורקנוס הרג את החכמים בשלהי מלכותו. כאשר עלו הורדוס וצאצאיו לשלטון לא חסו על החכמים והרגו מהם רבים ללא רחם. כמו השני חכמים שאסרו על הורדוס להעמיד נשר לפני בית המקדש, והורדוס לא שמע להוראתם והעמיד. בלילה הגיעו החכמים עם תלמידיהם והורידו את הנשר. הורדוס שרף אותם חיים. אי אפשר היה לדבר בלילה עם אדם, כי הורדוס היה מתחפש לאדם פשוט והיה עוקב אחר האנשים, צד אותם בפיהם, ולמחרת היה מוציאם להורג.

כאשר השתלטו הבריונים על ירושלים, הפך המצב לגרוע מכל. הבריונים השתלטו על העיר והרגו את החכמים, לומדי התורה, מנהיגיו הרוחניים של העם.

עתה, לאחר החורבן, הגיע השינוי המבורך, ראשי הישיבות הפכו למנהיגי העם ומורי דרכו. לו היתה מתקיימת מערכת בחירות בארץ והיה נבחר ראש ישיבה להיות ראש ממשלה, היה הדבר לפלא... הרי כל שנות שלטון החילוניים בארץ כמה הניחו תפילין מידי יום... והנה, ראש ישיבה... וכך היה באותה תקופה שלאחר החורבן. המציאות השתנתה, העם שוב הונהג על ידי המנהיגים האמיתיים שלו.

אכן, לאחר שנים ארוכות וקשות בהן סבל העם היהודי, דווקא לאחר התורבן, קם מנהיג לעם היהודי. אחד מגדולי התורה, ראש מתיבתא, רבן גמליאל. יחד עמו הנהיג אף רבי אליעזר, מחכמי הסנהדרין. גם רבי יהושע בן חנניה שהיה אב בית דין היה מראשי העם וממנהיגיו, וברקע עמד גם רבי עקיבא שהיה גיבור חיל למען התורה. במשך ארבע מאות השנים הבאות לא עמד אף אחד לסתור את דברי החכמים, לא היה מי שלא נשמע אליהם. גם ה"ריש גלותא", בבבל שהיה במעמד של מלך, נכנע אל החכמים ונשמע אל דבריהם.

"הביטו אליו ונהרו" (תהילים ל"ד, ו'), העם שזכה עתה למנהיגיו אנשי אלוקים, יראים ושלמים, ענווים ושלמים. רבן גמליאל, רבי יהושע, רבי אליעזר ורבי עקיבא, גדולי ישראל, עיני העם.

נס יצירת המשנה ביבנה

ביבנה נכתבה המשנה המפורשת. עד אז היתה המשנה מפורשת בעל פה, על ידי החכמים, ועתה נכללו ההסברים בכתב, על מנת שכל אחד יוכל להבין את דברי המשנה המתומצתים.

תופעה מעניינת קרתה ביבנה. במשך מאה שנים היו בית הלל ובית שמאי חלוקים בדעותיהם. כל פלג קבע את ההלכות בצורה שונה. כיום נקרע העם בעקבות הבדלים בנוסח התפילות. הבדלים שנוצרו בעקבות מרחק גיאוגרפי. ישנו נוסח ספרד, נוסח אשכנז, נוסח תימן ועוד. כאשר בית המקדש נחרב ולא היתה ליהודים ממשלה אשר תאחד אותם, הם חששו כי מעתה יחלו להיפרד לארבע כנפות הארץ. אם כן מה יאחד את העם מהיום והלאה? ראשית, הם הצילו את השבויים אותם ניתן היה להציל. הם אספו כסף לפדיון שבויים, התמקחו עם הרומאים על מנת שישתפר מצבם של השבויים והאסירים, ואז התמקדו חכמי ישראל ביבנה בפעולה חשובה ביותר. חתימת התורה לנצח. ידעו חכמי ישראל כי ספינת העם היהודי יוצאת לגלות, ובמקום שתהיינה חמישים